

УДК 655.41

«ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА» ІВАНА ТИКТОРА: ДОСВІД ЕФЕКТИВНОГО ВИДАВНИЧОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Е. І. Огар

*Українська академія друкарства,
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна*

Охарактеризовано особливості менеджменту підготовки й випуску серіального проєкту «Історична Бібліотека», перше видання якого виходило частинами упродовж 1934–1939 рр. у Львові в концерні «Українська Преса» під орудою Івана Микитовича Тиктора.

Виявлено та охарактеризовано чинники, завдяки яким це серіальне видання стало комерційно успішним й водночас суспільно значущим — настільною для багатьох українців «книгою національного самопізнання», вінцем видавничої діяльності концерну та його очільника, який присвятив її «батькам на славу, синам на науку». Серед них увиразнюються грамотне визначення видавничої концепції серії; застосування ефективної стратегії публікування; підбір авторів та формування творчого колективу. Зацентовано на внеску у створення «Історичної Бібліотеки» авторів — Івана Крип'якевича, Миколи Голубця, Богдана Гнаткевича, Зенона Стефаніва, Степана Чарнецького, Володимира Барвінського, редакторів — Василя Сімовича, Федіра Дубка, художників-графіків — Миколи Бутовича, Павла Ковжуна, Едварда Козака і самого Тиктора як ефективного HR-менеджера.

***Ключові слова:** серіальне видання, «Історична Бібліотека», Іван Тиктор, видавничий менеджмент, HR-менеджмент.*

Постановка проблеми. Діяльність на теренах Галичини упродовж 1923–1939 рр. концерну «Українська Преса» та його очільника Івана Микитовича Тиктора через ідеологічні заборони тривалий час була невідома ні професійному, ні суспільному загалу. Поступове повернення цього видавничого явища до історії української видавничої справи розпочалося з проголошенням незалежності України й «розгерметизацією» спецфондів, в яких зберігалася друкована спадщина «Української Преси».

Його унікальність полягає в тому, що саме Іван Тиктор першим утвердив в українському пресо- та книговидаванні «західний принцип, що преса — це не продукт добродійності, це не харитативна чи суто суспільницька праця, а сполучення культури з купецтвом, отже мусить самовиплачуватись» [15, с. 23]. На відміну від більшості українських видавничих починань початку ХХ ст., запроваджених на засадах меценатства та благодійності, проєкт «Українська преса» справді був бізнесом. Однак при цьому його власнику вдалося узгодити особисті комерційні інтереси із настановами суспільного значення й, фактично, зробити свій видавничий бізнес, як сьогодні мовиться, соціально відповідальним. З-поміж різних чинників

«спрацювала» грамотна організація виробничих процесів у середині видавництва — від вибору авторів, редакторів, дизайнерів, поліграфічного втілення й до реклами і продажу видавничої продукції.

Яскравим прикладом такого справді ефективного менеджменту «по-тикторівськи», на нашу думку, можна вважати досвід підготовки й випуску одного з найамбітніших книжкових видань Тиктора — серії «Історична Бібліотека», частини якої вперше було видано упродовж 1934–1939 рр.¹ Вивчення цього досвіду є вельми цікавим у контексті історії української видавничої справи. Водночас він напрочуд легко «вписується» в логіку ведення теперішнього видавничого бізнесу, тому видається не менш цікавим об'єктом дослідження і з сучасної перспективи. До того ж, наукові розвідки, спрямовані на усебічне вивчення доробку видатної особистості, що відіграла важливу роль у формуванні соціально-історичної «біографії» українського народу й громади, без сумніву, збагачують персоналістику в сфері соціальних комунікацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зацікавлення з боку журналістів та науковців видавничою спадщиною концерну «Українська Преса» та постаттю самого Івана Тиктора триває від середини 1990-х р., проте є спорадичним. Укладено покажчик видань концерну [2], що, попри певні недоліки, на сьогодні слугує єдиним бібліографічним ресурсом у дослідженнях видавничого репертуару «Української Преси». Серед наукових джерел слід виокремити колективну монографію «Іван Тиктор: талан і талант» [5] та кандидатську дисертацію З. Наконечної [10], де з-поміж іншого мовиться й про організаторські здібності очільника «Української Преси». Однак в обох працях, що вийшли з дистанцією майже в десять років, йдеться головню про типологічні характеристики видань Тиктора (тематику, жанри публікацій, спосіб викладу тощо), до того ж, переважно пресових. Натомість книжковим виданням уваги приділено менше.

Щодо «Історичної Бібліотеки», загальну оцінку цьому проєкту Івана Тиктора з видавничої перспективи вперше подано в статті І. Квітко та С. Сташейка [6]. Авторка статті аналізувала роль однієї з чотирьох частин «Історичної Бібліотеки» — «Історії Українського Війська» у видавничій популяризації мілітарної історії українців [11]. З історієзнавчого погляду це ж видання оцінено у вступній статті до сучасного його перевидання [3]. Тож тема, обрана для висвітлення у пропонованій статті, ще не була предметом окремої розвідки.

Мета статті полягала в тому, щоб проаналізувати особливості менеджменту підготовки й випуску найуспішнішого проєкту Івана Тиктора «Історичної Бібліотеки» та виявити чинники, завдяки яким ця серія стала справжнім вінцем видавничої діяльності концерну «Українська преса».

1 Вона складалася з чотирьох частин: Велика історія України від найдавніших часів до 1923 року / вид. і відп. ред. І. Тиктор; вступ «Шляхом минулого» І. Крип'якевич; зладив М. Голубець. Львів : Видав І. Тиктор; Друк. Медицький-Тиктор, 1935. 864 с. ; Історія українського війська, з 383 іл. в тексті і 4 малюнками / написали І і ІІ частину Іван Крип'якевич; ІІІ частину – Богдан Гнатевич; при співпраці: Зенона Стефаніва, Осипа Думіна та Святослава Шрамченка. Львів : Видав І. Тиктор; друк. Медицький-Тиктор, 1936. 568 с.; Історія української культури / І. Крип'якевич, В. Радзикович, М. Голубець, С. Чарнецький, В. Барвінський; під заг. Ред. І. Крип'якевича; обл. П. Ковжуна. – Львів: Вид. І. Тиктор; печатано в друк. Медицький-Тиктор, 1937. 719 с.; Всесвітня історія: в зшитках. Зшит. 1-18/20. Львів : Вид. І. Тиктор; Друк. Ставропільського Ін-ту в аренді І. Тиктора, 1938 –1939. 960 с.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ґрунтовне вивчення матеріалів, що презентують досвід «Української преси», переконливо доводить, що його успіх передовсім пов'язаний з особливим менеджерським талантом очільника Івана Тиктора. Вміння стратегічно оцінювати напрями розвитку тогочасного видавничого ринку, розуміння потреб вельми непростой аудиторії, безпомильна орієнтація на актуальний суспільний попит допомагали йому грамотно формувати репертуар, точно визначати концепції основних газетно-книжкових проєктів, а професійний інстинкт — правильно підбирати кадри для їхнього втілення, максимально використовувати потенціал кожного з учасників видавничого процесу.

Щодо того, кому належала ідея створення «Історичної Бібліотеки», прямих свідчень нема: чи виходила пропозиція від Тиктора-видавця, чи від д-ра Івана Крип'якевича, на плечі якого як головного консультанта лягла підготовка, по суті, усіх частин серії, чи від Миколи Голубця, автора-упорядника «Великої історії України», з якої розпочався вихід «Історичної Бібліотеки». Очевидно одне — без зустрічі цих видатних українців у потрібний час й у потрібному місці, без синергії їх інтелекту й менеджерських зусиль, найпотужніший видавничий проєкт Івана Тиктора, з цікавою історіографічною концепцією, особливою соціально-функціональною природою, специфічним способом видавничого втілення й успішною комерційною історією міг і не відбутися.

За задумом творців, «Історична Бібліотека» тематично розпочиналася оглядом історії українського народу («Велика Історія України»), що створювала загальне тло, на якому в другій частині («Історія Українського Війська») розгорталася мілітарна, а в третій (Історія Української Культури) — культурно-мистецька історія українців. Четверта частина — «Всесвітня історія» — логічно підсумовувала загальну історичну панораму, демонструючи інтегрованість локального історичного досвіду в універсальний історичний континуум.

За цільовим призначенням «Історична Бібліотека», вочевидь, замислювалася як просвітницьке видання для народу. Проте, виходячи з сучасних бібліотипологічних критеріїв, ми б охарактеризували її радше як поліфункціональне видання, в якому було зміксовано риси щонайменше трьох видів літератури: від наукової це масштабність опрацьованого матеріалу, його інформативність, панорамність подання, від науково-популярної — адаптація у викладі наукових фактів, публіцистична манера викладу, унаочнення матеріалу великою кількістю ілюстрацій і на решті від довідкової — деталізована рубрикація (рубрики найнижчого рівня — малі параграфи чи пункти — подібні до статей у популярному довіднику). До того ж, комбінація цих рис в різних частинах «Історичної Бібліотеки» варіювалася. Так, «Історію Українського Війська» Я. Дашкевич визначав, як наукове за змістом й викладом та науково-популярне за оформленням видання: «...на фоні [...] сотень нових публікацій «Історія українського війська» 1936 р. залишається виданням єдиним свого роду: це перша дуже амбітна за задумом аналітично-синтетична українська військова історія, науково-популярна за зовнішнім оформленням та критично-наукова (на жаль, позбавлена підрядкового наукового апарату) за своїм змістом» [3, с. ІУ].

Щодо читацького призначення, за інформаційною насиченістю, частотністю терміновживання, за рівнем адаптації історичного матеріалу та — головню — за загальним обсягом авторський текст передбачав усе ж підготовлену аудиторію, бодай, грамотну, з досвідом сприймання (читання та слухання) літератури просвітницького спрямування.

Проте Тикторові як видавцеві йшлося про «видання для народу», тому він знайшов вдале рішення, як масовизувати цей доволі непростий текстовий наратив за допомогою видавничих технологій, як розширити аудиторію свого проєкту (читай: збільшити його наклад). Хоча частини серії можна було б опублікувати одразу окремими неперіодичними книжковими виданнями, «Історичну Бібліотеку» видавали 48-сторінковими зшитками, що виходили раз на місяць (в «Українській пресі» таку технологію вже практикували, й вона себе виправдала). Видання справді удоступнювалося: обсяг та формат брошури сприймалися пересічним читачем без остраху — так видавали популярні на той час видання-«метелики» для народу, й коштував зшиток недорого — 1, 2 зл (за умови передплати).

Такий спосіб розтягнутого в часі, поділеного на невеликі, цілком «перетравлювальні» малопідготовленим читачем інформаційні «порції» видавання «Історичної Бібліотеки» дав змогу охопити значно ширшу аудиторію і таки «вписати» серію в типологічні рамки просвітницької літератури для масової аудиторії. Тож у висліді, реалізуючи проєкт широкого суспільного резонансу, Тиктор одночасно отримував й комерційний зиск: наклад окремих частин був доволі високим як на тогочасну потенційну українськомовну аудиторію: він коливався від 10 тис («Історія Української Культури») до 15 тис примірників («Велика Історія України»).

Івана Микитовича по праву можна було б вважати й успішним HR-менеджером, а його досвід — успішним у сфері, яку сьогодні називають «управління персоналом». Вважається, що саме на початку ХХ ст. на основі різних професійних практик постало чимало ідей та теорій, що згодом оформилися в окрему наукову дисципліну, спрямовану на вивчення проблеми ефективного використання людського чинника в організації різноманітних бізнес-процесів.

До роботи над «Історичною Бібліотекою» видавець спромігся залучити талановитих й — що не менш важливо — працьовитих людей, найкращих представників інтелектуальної й мистецької еліти тогочасного Львова. Вочевидь, Тиктор зумів як менеджер створити комфортні (й у фінансовому плані) умови праці над таким складним й тривалим просвітницьким проєктом. Колектив авторів «Історії Української Культури» у передмові дякував за це видавцеві, «що своїм щирим словом піддержував нас при складенні цієї книги і не щадив коштів на відповідне її оформлення». Подібну подяку вміщено й в передмові до «Історії Українського Війська»: «на закінчення своєї праці [...] за свій обов'язок скласти щиру подяку Видавцеві книжки П. Іванові Тикторові, що все йшов назустріч бажаннями авторів у напрямі технічного оформлення книжки і дав змогу поставити її з технічного й ілюстраційного боку на належному рівні».

Та найбільшим успіхом Тиктора як менеджера «Історичної Бібліотеки» вважаємо вибір ним її «головного» автора. Як показав досвід співпраці з Іваном Крип'якевичем,

в його особі видавець отримав не лише непересічного автора-науковця і водночас унікального популяризатора, а також упорядника, організатора авторського колективу і редактора. Ось як сам історик описував свою участь у підготовці «Історичної Бібліотеки»: «Рішився я дати синтетичні огляди матеріалів, які призбирано давнішими часами. Назустріч пішов мені видавець Ів.Тиктор, який при Новому часі зорганізував “Історичну бібліотеку”. Спершу вийшла там Велика історія України М. Голубця — я консультував автора. Пізніше я сам піднявся редагувати випуски і дав більшу частину матеріалу: 1936 — Історію укр[аїнського] війська (княжі і козацькі часи), 1937 — Іст[орію] української культури, ч.1. Побут; в 1938–39 — в цілості Всесвітню історію. Це був немалий рекорд — щомісяця давати три аркуші друку, і до того підготувати ілюстрації, але я з цим справлявся» [8, с. 125].

Наприкінці 1920-х рр. Іван Крип'якевич вважався визнаним авторитетом в ділянці написання загальнодоступних курсів з історії України, мав високий професійний вишкіл, модерний науковий підхід до історіософії. З обґрунтованою фактичним матеріалом державницькою концепцією він підійшов до створення нових редакцій історії України, зокрема популярних. «У 20-30-х рр. історик постійно вдосконалював свої малі й великі курси, шліфуючи їх також у мовностилістичному відношенні», тому кожне нове його видання справді було новим: доповненим, переробленим, а не механічно повтореним чи передрукованим [4, с. 8].

Як науковцеві Івану Крип'якевичу були властиві досконале знання предмета, широка ерудованість, гідна подиву працездатність, дисциплінованість й акуратність. Для роботи над «Історичною Бібліотекою», просвітницькою за своєю видавничою концепцією, не менше важливим виявився його талант просвітянина. В історика хист науковця-дослідника дивовижно сполучався із хистом автора-популяризатора. На цей дар вказували його сучасники. Так, у рецензії на одну з книжок Івана Крип'якевича «Історію України для народу» О. Терлецький, сам історик й автор історичних праць, наголошував, що виклад матеріалу — «оповідання» — є пристрасне, зрозуміле й живе. Багато є місць, які дійсно можуть притягти читача до цієї літератури» [7, с. 202]. Відзначали це і сучасні дослідники, обстоюючи потребу після проголошення незалежності першими перевидувати популярні історичні праці саме Івана Крип'якевича.

Іван Крип'якевич не лише підготовував лівову частку текстів, що увійшли до усіх підсерій «Історичної Бібліотеки», фактично він став «мозковим центром» усього фундаментального історичного проекту. «Пам'ятаю, якою напруженою була праця мого Батька у той час. Подбати, щоб своєчасно, місяць у місяць, появлялися трьохаркушеві зшитки, вирішувати всі питання, починаючи від наукової концепції і структури книги в цілому й кінчаючи вичитуванням гранок (бо і це виконував редактор завжди особисто)» — згадує син вченого Р. Крип'якевич [9, с. 281].

«Науковою душею усієї серії» назвав Івана Крип'якевича видатний історик сучасності Я. Дашкевич, добре обізнаний з обставинами роботи над «Історичною Бібліотекою»: «Він був редактором і основним автором усіх чотирьох книжок. Великий талант історика — одночасно досвідченого вченого і заслуженого популяризатора — наклав специфічний відбиток на серію настільних книг І. Тиктора».

Саме Крип'якевичу, на думку вченого, «Історична Бібліотека» завдячує такими прикметними ознаками, як «чітка систематична схема викладу наукового матеріалу, доступна мова, достовірний ілюстративний матеріал» [3, с. У].

Ми поділяємо цю думку і вважаємо, що саме ефективна колаборація двох Іванів — Тиктора та Крип'якевича забезпечила високу науково-просвітницьку цінність та видавничу культуру проєкту «Історична Бібліотека».

Гуртуючи довкола свого видавництва найкращі наукові, просвітянські, літературно-мистецькі сили, Іван Микитович не міг не запросити до співпраці й Миколу Голубця, з яким знався ще з часів служби в легіоні Українських Січових Стрільців — цікаву непересічну особистість, активного учасника й організатора інтелектуального, мистецького, громадського життя тогочасного Львова. Невтомний та плідний дослідник історії українського мистецтва, етнографії та України, досвідчений публіцист Микола Голубець на той час вже редагував інші проєкти «Української Преси» (зокрема «Української Бібліотеки»). У серії «Історична Бібліотека» він виступив автором-упорядником першої її частини «Великої Історії України», а також — цілком очікувано — розділу «Мистецтво» в її третій частині «Українська культура».

Вивчивши професійні «портрети» запрошених до співпраці над різними частинами авторів, ми дійшли висновку, що Тиктор-видавець брав до уваги не лише володіння предметом й публіцистичну вправність претендента, а й наявність в нього апробованих публікацій у відповідній царині, на основі яких легше було підготувати тексти для його проєкту.

Так, до роботи над «Історією Української Культури» Микола Голубець мав у своєму доробку праці з аналогічної тематики. Це, зокрема, «Начерк історії українського мистецтва», що 1922 р. вийшов у науково-популярній бібліотеці товариства «Просвіта» накладом фонду «Учітєся, брати мої»; низка статей про галицьке малярство, про українських митців О. Архипенка, Т. Шевченка, Л. Долинського, П. Холодного-старшого, Л. Геца, О. Кульчицьку, М. Новаківського та ін. Його доповідь («відчит») «Проблеми сучасного мистецтва» на відкритті восени 1936 р. Восьмої виставки Асоціації Незалежних Українських Мистців 1936 р. було опубліковано в дев'яти номерах газети «Новий час». У другій половині 1930-х рр., маючи вже значний науковий досвід й чимало опублікованих праць, М. Голубець вчетверте взявся за написання нарисів історії українського мистецтва. Тож, очевидно, що для написання розділу до тикторівської «Історії Української Культури» він мав на що опертися.

Василь Барвінський, якому було доручено підготовку розділу «Музика», окрім успішної практичної — композиторської, концертно-виконавської, педагогічної роботи, також мав в своєму активі низку статей та рецензій, присвячених проблемам української музичної культури. У 1937 р. одночасно з виходом «Історії Української культури» він підготував до «Української загальної енциклопедії» дві енциклопедичні статті — «Огляд Історії української музики» та «Нова доба української музики», друкувався в часописі «Українська музика» зі статтями про видатних композиторів — М. Лисенка, В. Косенка, Б. Бартока, М. Равеля.

У доробку Степана Чарнецького, режисера та художнього керівника Львівського українського театру, автора поетичних збірок, якому було доручено розділ «Театр», окрім численних театральних рецензій та літературно-мистецьких статей, вже був «Нарис історії українського театру в Галичині», виданий у тій самій науково-популярній бібліотеці Товариства «Просвіта» накладом фонду «Учітеся брати мої» 1934 р. Як і «Нарис української літератури» 1922 р. в активі письменника й літературознавця, педагога, активного діяча Товариства «Просвіта» Володимира Радзиковича, запрошеного до роботи над розділом «Письменство». Богдан Гнаткевич та Зенон Стефанів, кадрові військовики, самовидці й учасники подій 1914–1921 рр., й водночас військові історики, залучені до роботи над «Історією Українського Війська», також мали досвід опису мілітарної історії українців².

Тиктор як амітбний видавець для зовнішнього оформлення свого найкращого проекту не міг не запросити найкращих мистців, які відіграли вирішальну роль у формуванні тогочасного мистецького середовища на Наддніпрянщині, у розвитку художньої культури недержавної нації в міжвоєнній Галичині. Активні члени Асоціації незалежних українських митців (АНУМ), Товариства українських письменників і журналістів — це були мистці із «суцвіття блискучих художників, які могли скласти конкуренцію будь-якій європейській подібній творчій братії» [13].

Оформлені Миколою Бутовичем («Історія Українського Війська»), Петром Ковжуном («Історія Української Культури») та «Всесвітня Історія»), Едвардом Козаком («Велика Історія України») оправи презентують взірці тогочасної високомистецької української книжкової графіки. Створені ними шрифтові ансамблі, декоративні оздоби для оформлення обкладинок зшитків та палітурок книжкових блоків стали графічною «візитівкою» різних частин «Історичної Бібліотеки». Їхні прізвища в анонсах та на обкладинках надавали проєктові особливої ваги, посилювали його імідж, слугували хорошою рекламою. І Тиктор як менеджер це добре розумів.

Петра Ковжуна, «наддніпрянца, що став серцем мистецького Львова», а також його «промотором, оскільки мав феноменальну здатність гуртувати довкола себе однодумців і запалювати своїм ентузіазмом», вважають першим, хто «на галицькому ґрунті вмів переконати авторів та видавців, що наші книжки повинні мати мистецькі обгортки» [12], хто виконав справді новочасно оформлену книжку в Галичині: «на той час молодий мистець успів впровадити в норму потребу і якість окраси наших видань і, здається, що вже далі в нас немає місця для книжки, позбавленої мистецької оздоби, і що ця оздоба не сміє вже якістю гіршати» [1]. Вважається, що Ковжун був також «неперевершеним майстром шрифтів... від неспокійних експресіоністично-барокових до функціонально строгих літер — можемо стежити за шуканнями й розвитком мистця» [12].

Визначальну роль у становленні тогочасної української книжкової графіки відігравав й запрошений Тиктором до оформлення «Історичної Бібліотеки» Микола Бутович. Як зазначав В. Січинський, «його творчість пересякнута яскравим українським змістом і формою, що виблискує вражаючою оригінальністю і своєрідністю. А при тім мистець створив свій стиль і маніру вповні індивідуальну, що не

нагадує жадного іншого з сучасних мистців, своїх і чужих. Явище, досить рідке, а навіть вийняткове в модерній творчості...». З творів мистця не те що «віє подих української землі», це цілий ракетовий вибух могутнього, невмирущого вулкану життя. Потік, що зриває хворостяну греблю хуторянства, буря, що вимітає патину етнографізму, вогонь, що випалює зневіру, патрон, що ломить фаталізм й байдужість...» [14].

Творчий доробок Ковжуна і Бутовича, мистців «з плеяди ясних одержимих зір», на думку О. Федорука, є «золотим літописом книжково-пресових ініціатив, діловитою інвенційністю у галузі графіки». Сучасники мають бути вдячні їм «за бутовичізм і ковжунізм — стилі з ознаками високих мистецьких вартостей і, щонайцікавіше, вартісних в аспекті порівнянь, зіставлень з європейськими концентратами» [16, с. 123].

«Перший в Україні козак, що мав ім'я англійських королів і романтичних трубадурів», як мистця охрестив М. Рудницький, Едвард Козак, знаний у світі віртуозний карикатурист, на зламі 1920–1930-х рр. як книжковий ілюстратор-графік створив чимало проєктів обкладинок до книг і журналів львівських українських видавництва. Із концерном «Українська преса» Івана Тиктора його пов'язували тривалі професійні стосунки: він був «мистецьким редактором» кількох його проєктів: редагував дитячий часопис «Дзвіночок» та журнал сатири і гумору «Комар», де працював у статусі головного редактора та художника, а також десятки книжок й випусків календаря «Золотий колос». «Про “Комар”, “Золотий колос” і “Дзвіночок” у Галичині пам'ятали до наших днів, а рідкісні примірники цих вартісних видань, всупереч небезпеці в комуністичну добу, переховували, читали і потайки зичили одні одним. Скільки минуло літ, а згадані вище часописи й календарі не втратили своєї значущості й привабливості. Ось де сила великого таланту і правди!» [13].

Як видавець Тиктор подбав й про належне редакторське опрацювання частин «Історичної Бібліотеки», надто тих, над яким працював колектив авторів. Так, текст «Історії Українського Війська» відзначається стрункістю й мовностилістичною однорідністю завдяки «дбайливому перегляду рукопису і справленню мови», здійсненому запрошеним до літературного редагування знаним українським вченим-мовознавцем Василем Сімовичем. Відомо, що Крип'якевич редагував «Велику Історію України», а також брав участь в редагуванні «Історії Української Культури» та «Всесвітньої Історії», де він був одноосібним автором. Однак, знаючи з практики, що сполучати авторство із авторедагуванням непросто, до підготовки «Всесвітньої Історії» Тиктор залучив Федіра Дубка як редактора, коректора, технічного упорядника, що виглядало цілком професійно при підготовці видання обсягом в 1056 сторінок із понад 800 ілюстраціями.

Вочевидь, професійна участь самого Івана Микитовича у видавничій підготовці «Історичної Бібліотеки» не обмежувалась лише загальним менеджментом та фінансуванням. Його прізвище значилося в усіх підсеріях як прізвище відповідального редактора. У вихідних відомостях до «Великої Історії України» та «Історії Українського Війська» було також вказано: «відпрацював редакційно І. Тиктор». Достеменно невідомо, чи можна вважати це свідченням його безпосередньої участі в редагуванні (редакторському опрацюванні) текстів оригіналів цих двох частин «Бібліотеки».

Проте у кожного, хто бачив й гортав книжкові й газетні видання «Української преси», назавжди у пам'яті викарбовується його ім'я. Торгова марка «видання Івана Тиктора» — цей впізнаваний шрифтовий напис, що сьогодні вважається необхідним елементом корпоративної айдентики, фігурує на титульних елементах — чи то на оправі, чи на титульному аркуші — практично усіх видань, що увійшли до «Історичної Бібліотеки», а також в численних оголошеннях, що її рекламували. Тож у свідомості тодішньої читацької аудиторії «Історична Бібліотека» неодмінно асоціювалася з іменем видавця, який цю «книгу національного самопізнання», присвятив «В пам'ять 10-ліття “Нового Часу” (1923-1933) Батькам на славу, Синам на науку». Так, назавжди пов'язаним увійшли вони й до історії української культури, просвітництва та книговидавництва.

Висновки. Як бачимо, спадщина Тиктора виявляється настільки багатою й різноплановою, що глибоке «занурення» в досліджуваний матеріал дає змогу відкривати в ньому нові й нові грані, віднаходити щораз цікавіші (не лише з історичної перспективи) факти, отримувати корисні для сучасників уроки видавничої професії.

Один з таких уроків — організація та управління процесами підготовки й випуску великого серіального видання концерну «Українська Преса» — «Історичної Бібліотеки». Наважимося стверджувати, що саме в цьому проєкті найвиразніше проявився талант Тиктора як ефективного менеджера, зокрема й в роботі з людським ресурсом: завдяки зорганізованому й належно вмотивованому унікальному колективу авторів, художників, упорядників, редакторів видавцеві вдалося зреалізувати свій найамбітніший і щодо суспільного резонансу, й з комерційного боку проєкт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Видання Івана Тиктора та концерну «Українська преса» : бібліогр. покажч. (1923–1977) / уклад. В. Денисюк. Львів, 2000. 368 с.
2. Гординський Св. Павло Ковжун. Краків–Львів, 1943. URL: <http://www.2d.lviv.ua/monografia-pavlo-kovzhun/> (дата звернення 03.03.2021).
3. Дашкевич Я. «Історія Українського Війська» – проблематика, автори, видавці: передмова. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / І. Крип'якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів, О. Думін, С. Шрамченко ; упор., покажч. Б. Якимович : вид. 4-те, змін. і доп. Львів, 1992. С. III–VIII.
4. Дашкевич Я. Іван Крип'якевич – історик України : вст. ст. Крип'якевич І. Історія України. Львів, 1990. С. 5–21.
5. Іван Тиктор: талан і талант : монографія / Н. Зелінська, Л. Сніцарчук, Е. Огар та ін. ; керів. авт. кол. О. Думанська. Львів, 2007. 240 с.
6. Квітко І., Сташейко С. «Історична бібліотека» видавничого концерну Івана Тиктора як вид видання. Поліграфія і видавнича справа. 1996. № 31. С. 169–173.
7. Клименко Н. Іван Крип'якевич – як автор підручників з історії. Український історичний журнал. 2011. № 6. С. 191–208.
8. Крип'якевич І. Спогади (Автобіографія). Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві : зб. наук. праць / відп. ред. Я. Ісаєвич, упор. Ф. Стеблій. Львів, 2001. С. 75–141.

9. Крип'якевич Р. Історія «Всесвітньої історії. Крип'якевич І. *Всесвітня історія*. Київ, 1995. Т. 3. С. 281–284.
10. Наконечна З. Часописи видавничого концерну «Українська Преса» в контексті західно-української журналістики : дис. на здоб. наук. ст. канд. н. із соц. ком. Львів, 2016. 212 с.
11. Огар Е. Науково-популярні історичні серії концерну Івана Тиктора: видавничий аспект (До 80-річчя виходу «Історії Українського Війська»). Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства. 2016. Вип. 6 (24). С. 364–375.
12. Рудницький М. П. Ковжун – рідкий мистець, рідка людина: передрук з газети «Діло» від 18.05.1939. *Zbruc*. URL: <https://zbruc.eu/node/22446> (дата звернення 20.03.2021).
13. Савчук М. Едвард Козак. Геній, якого ми не поцінували. До 110-річчя від дня народження та 20-річчя від дня смерті. Час і події. 2012.24. URL: <https://www.chasipodii.net/article/10194> (дата звернення 05.02.2021).
14. Січинський В. Микола Бутович. Микола Бутович : монографія / автобіогр. М. Бутовича і стаття В. Січинського. Нью-Йорк, 1956. URL: <https://diasporiana.org.ua/mistetstvo/2834-mikola-butovich-monografiya/> (дата звернення 03.03.2021).
15. Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. Джерсі-Сіті, 1974. 176 с.
16. Федорук О. Микола Бутович. Життя і творчість (повернуті імена). Київ, Нью-Йорк, 2002. 431 с.

REFERENCES

1. Vydannia Ivana Tyktora ta kontsernu «Ukrainska presa» (1923–1977) / uklad. V. Denysiuk [bibliog. pok.]. Lviv, 2000 (in Ukrainian).
2. Hordynskiy, Sv. (1943). Pavlo Kovzhun. Krakiv-Lviv Retrieved from <http://www.2d.lviv.ua/monografiya-pavlo-kovzhun> (data zvernennia 03.03.2021) (in Ukrainian).
3. Dashkevych, Ya. (1995). «Istoriia Ukrainskoho Viiska» – problematyka, avtory, vydavtsi: peredmova. *Istoriia ukrainskoho viiska (vid kniazhykh chasi do 20-kh rokiv XX st.)* / I. Krypiakkevych, B. Hnatevych, Z. Stefaniv, O. Dumin, S. Shramchenko ; upor., pokazhch. B. Yakymovych. Lviv, III–VIII (in Ukrainian).
4. Dashkevych, Ya. (1990). Ivan Krypiakkevych – istoryk Ukrainy. Krypiakkevych I. *Istoriia Ukrainy*. Lviv, 5–21.
5. Ivan Tyktor: talan i talant (2007) / N. Zelinska, L. Snitsarchuk, E. Ohar ta in. ; keriv. avt. kol. O. Dumanska. Lviv (in Ukrainian).
6. Kvitko, I., & Stasheiko, S. (1996). «Istorychna biblioteka» vydavnychoho kontsernu Ivana Tyktora yak vydannia. *Polihrafiia i vydavnycha sprava*, 31, 169–173 (in Ukrainian).
7. Klymenko, N. (2011). Ivan Krypiakkevych – yak avtor pidruchnykiv z istorii. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 6, 191–208 (in Ukrainian).
8. Krypiakkevych, I. (2001). Spohady (Avtobiohrafii). *Ivan Krypiakkevych u rodynnii tradytsii, nautsi, suspilstvi* : zb. nauk. prats / vidp. red. Ya. Isaievych, upor. F. Steblii. 75–141 (in Ukrainian).
9. Krypiakkevych, R. (1995). Istoriia «Vsesvitnoi istorii. *Krypiakkevych R. Vsesvitnia istoriia*. Kyiv. 3, 281–284 (in Ukrainian).
10. Nakonechna, Z. (2016). Chasopysy vydavnychoho kontsernu «Ukrainska Presa» v konteksti zakhidnoukrainskoi zhurnalistyky : dys. ... kand. nauk iz sots. kom. Lviv (in Ukrainian).

11. Ohar, E. (2016). Naukovo-populiarni istorychni serii kontsernu Ivana Tyktora: vydavnychi aspekt (Do 80-richchia vykhodu «Istorii Ukrainskoho Viiska»). *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu periodyky*, 6 (24), 364–374 (in Ukrainian).
12. Rudnytskyi, M. P. Kovzhun – ridkyi mystets, ridka liudyna [peredruk z hazety «Dilo» vid 18.05.1939]. *Zbruč*. Retrieved from <https://zbruc.eu/node/22446> (data zvernennia 20.03.2021) (in Ukrainian).
13. Savchuk, M. (2012). Edvard Kozak. Henii, yakoho my ne potsinuvaly. Do 110-richchia vid dnia narodzhennia ta 20-richchia vid dnia smerti. *Chas i podii*. Retrieved from <https://www.chasipodii.net/article/10194/> (data zvernennia 05.02.2021) (in Ukrainian).
14. Sichynskyi, V. (1956). Mykola Butovych. *Mykola Butovych*. Niu-York. Retrieved from <https://diasporiana.org.ua/mistetstvo/2834-mikola-butovich-monografiya> (data zvernennia 03.03.2021) (in Ukrainian).
15. Ternopilskyi, Yu. (1974). Ukrainska presa z perspektyvy 150-littia. *Dzhersi-Syti* (in Ukrainian).
16. Fedoruk, O. (2002). Mykola Butovych. *Zhyttia i tvorchist (povernuti imena)*. Kyiv, Niu-York (in Ukrainian).

doi: 10.32403/0554-4866-2021-1-81-128-139

THE “HISTORICAL LIBRARY” BY IVAN TIKTOR: EXPERIENCE OF EFFECTIVE PUBLISHING MANAGEMENT

E. Ohar

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pid Holoskom St., Lviv, 79020, Ukraine
eohar@outlook.com*

The article presents the peculiarities of the management of the preparation and release of the serial project “Historical Library”, the first edition of which was published in parts during 1934-1939 in Lviv in the concern “Ukrainian Press” under the leadership of Ivan Mykytovych Tyktor who dedicated it to “parents for glory, sons for science”.

The factors that made this serial edition commercially successful and at the same time socially significant as a handbook for many Ukrainians, “a book of national self-knowledge”, the crown of the concern’s publishing and its leader, are identified and characterized.

Among them, the following features can be considered, firstly, the right choice of the publishing concept of the serial project: its thematic content (from the local history of Ukrainians, in particular military and cultural, to the world one) and functional purposes (combination of informational, self-educational, reference functions); secondly, the using an effective strategy of publishing of the “Historical Library” in monthly separate 48-page notebooks, which made it possible to divide into portions a large volume and rich in historical material text and thus contribute to the massification of the audience; thirdly,

the selection of authors and the formation of a creative team, as a result of cooperation with which a fundamental serial edition with an interesting historiographical concept, a special socio-functional nature, a specific publishing technology was published.

It is focused on the contribution to the creation of the “Historical Library” by the authors — Ivan Krypyakevych, Mykola Holubets, Bohdan Hnatkevych, Zenon Stefaniv, Stepan Charnetsky, Volodymyr Barvinsky, the editors — Vasyl Simovych, Fedir Dubko, the artists — Mykola Butovych, Pavlo Kovzhun, Edward Kozak and Tyktor himself as an effective HR-manager, able to properly select the staff to implement interesting publishing ideas, to maximize the potential of each of the participants in the publishing process.

Keywords: *serial edition, “Historical Library”, Ivan Tyktor, publishing management, HR-management.*

Стаття надійшла до редакції 27.04.2021.

Received 27.04.2021.